

ВІДЗИВ

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Кучерявої Мар'ї Василівни на тему «Оцінка якості фінансової звітності: методичні підходи та організація», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

В умовах ринкових відносин основним завданням бухгалтерського обліку є інформаційна підтримка прийняття управлінських рішень всіма групами користувачів специфічної обліково-звітної інформації. Дані бухгалтерського обліку уможливають обґрунтований вплив на фінансовий стан господарюючого суб'єкта та матеріальний добробут його власників, менеджерів і працівників. Обліково-звітна інформація характеризується тим більшою корисністю для користувача, чим більшою мірою вона надає можливість проведення подальшого аналізу з мінімальними витратами часу, стає підґрунтям виявлення причинно-наслідкових зав'язків, забезпечує прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень та наближає вирішення управлінського завдання. Тому відсутність достовірної обліково-звітної інформації про фінансово-економічний стан підприємства є надзвичайно суттєвою проблемою для всіх груп користувачів та значною мірою перешкоджає ефективному функціонуванню підприємства, гальмує процеси залучення внутрішніх та іноземних інвестицій та створює бар'єр для потрапляння коштів населення на ринок цінних паперів. Разом із тим, звітну інформацію не завжди можна характеризувати як абсолютно точну та якісну, що обумовлює проблему її тлумачення та розробки якісних характеристик

07/302
19.09 20 19

звітної інформації, напрацювання сучасної методики оцінювання її якості та визначення способів оприлюднення результатів оцінювання якості фінансової звітності. Вказане підтверджує актуальність, своєчасність та надзвичайну важливість проведеного Кучерявою Мар'єю Василівною дослідження на тему «Оцінка якості фінансової звітності: методичні підходи та організація».

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація М. В. Кучерявої виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного фінансового інституту Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління» за темами: «Наукове забезпечення подальшого удосконалення фінансової звітності суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації РК 0115U000943) та «Врегулювання понятійно-термінологічних розбіжностей та удосконалення корпоративної звітності в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0118U000282). У межах зазначеної тематики особисто автором вдосконалено понятійно-термінологічний апарат у сфері бухгалтерського обліку та звітності в контексті імплементації директивних вимог ЄС, а також сформовано концепцію нагляду за якістю фінансової звітності в Україні.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, окреслені у дисертаційній роботі М. В. Кучерявої є належно обґрунтованими, логічними та достовірними. Дисертаційна робота відзначається чіткою структурою та складається зі вступу (який містить чітко визначені об'єкт, предмет і мету, які логічно пов'язані та окреслюють поле дослідження), трьох розділів із підрозділами, висновків, додатків та списку використаної літератури, що відповідають загальній концептуальній логіці даного дослідження та

розкривають підхід до вирішення досліджуваної проблеми. Дисертаційне дослідження проведено автором відповідно до поставленої мети, яка полягає в науковому обґрунтуванні та удосконаленні теоретичних положень й розробці методичних підходів і організаційних заходів щодо оцінки якості фінансової звітності підприємств України. Мета дослідження досягнута за рахунок вирішення його завдань. Відповідно до задекларованих завдань за темою дослідження, у всіх розділах представленої дисертаційної роботи наведено науково обґрунтовані висновки, пропозиції та рекомендації практичного характеру.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади оцінки якості фінансової звітності підприємств» (с. 32-82). Відповідно до поставленої мети дослідження в роботі досліджено перелік якісних характеристик визначених міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності (с. 32-33), особливості імплементації та запровадження директивних вимог ЄС у сфері бухгалтерського обліку в умовах євроінтеграції України стосовно якості фінансової та консолідованої фінансової звітності (с. 34-35), проаналізовано підходи науковців до визначення терміну «якість фінансової звітності» (с. 37-44), запропоновано авторські підходи до визначення понять «якість фінансової звітності» та «оцінка якості фінансової звітності» (с. 45). Дослідження методологічних основ оцінки якості фінансової звітності здійснено з виокремленням принципів оцінки якості в кваліметрії (с. 47), визначенням та аналізом наукових підходів до розуміння корисності обліково-аналітичної інформації для цілей управління (с. 49-52), виокремленням методів, за допомогою яких встановлюється відповідність звітних даних якісним характеристикам (с. 53-54), що дозволило автору визначити послідовність встановлення відповідності інформації, що міститься у фінансовій звітності, якісним характеристикам (с. 55-56). Для аналізу передумов складання фінансової звітності застосовано інституціональний підхід (с. 57), з використанням якого проаналізовано

вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на якість фінансової звітності (с. 58-79).

Розділ 2 «Методичний інструментарій оцінки якості фінансової звітності» (с. 83-158). У рамках розробки методичних прийомів оцінювання якості фінансової звітності в роботі згруповані підходи до оцінки якості фінансової звітності в розрізі методики кількісного оцінювання, методики якісного оцінювання та методики, в яких поєднується кількісне і якісне оцінювання (с. 83-85), проведено компаративний аналіз оцінки відсутності маніпулювання звітними даними за моделями Montier's ("C-Score") і Беніша ("M-Score") (с. 86-98) та наведено порівняння результатів оцінки достовірності фінансової звітності підприємств добувної промисловості України, проведеної за моделями Беніша та Монт'є (с. 99-100). Розгляд основних ймовірних припущень стосовно забезпечень майбутніх витрат і платежів відповідно до МСБО 37 та НП(С)БО 11 дозволив автору розробити рекомендації щодо внесення уточнень і доповнень до національного стандарту з метою підвищення якості фінансової звітності (с. 110-115). Подальше удосконалення якісного оцінювання фінансової звітності здійснено у напрямі розробки порядку оцінки ризиків викривлення інформації за статтями фінансової звітності (с. 118) та проведення комплексної оцінки якості відображення забезпечень майбутніх витрат та платежів у фінансовій звітності (с. 125-126). Розроблено та обґрунтовано етапи реалізації методики оцінки якості фінансової звітності в напрямі встановлення критеріїв, що характеризують дотримання якісних характеристик фінансової звітності та визначення синтетичного показника якості фінансової звітності (с. 127-144). Науково обґрунтовані критерії оцінювання складових моделі факторного аналізу якості облікової інформації (с. 153), що покладено в основу оцінки ефективності організації бухгалтерського обліку на підприємствах (с. 154-157).

Розділ 3 «Організація оцінки якості фінансової звітності підприємств» (с. 159-207). У роботі обґрунтовано віднесення оцінки якості фінансової звітності до складу завдань з надання впевненості відмінних від аудиту фінансової звітності (с. 160-161), розглянуто основні етапи виконання такого завдання (с. 163-166) та розроблено робочі документи аудитора (с. 166-169, 172, 173-177). Визначено організаційні регламенти функціонування служби внутрішнього аудиту на підприємстві (с. 180-181) та наведено методика їх заповнення (с. 183-186). Досліджено практику побудови та функціонування системи моніторингу і забезпечення застосування вимог до високоякісної корпоративної звітності в країнах Європейського Союзу (с. 199-200), що дозволило автору визначити основні завдання моніторингу як функції управління якістю фінансової звітності підприємств України (с. 203-204).

Основні теоретичні положення, висновки та пропозиції мають достатню наукову обґрунтованість, що підтверджується логікою наведених доказів, достатньою аргументованістю, мотивованим використанням теоретичної, практичної і законодавчої бази та науково-обґрунтованих методів економічних досліджень. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені у роботі, ґрунтуються на глибокому аналізі широкої інформаційної бази за темою дисертаційної роботи (360 джерел), серед яких нормативно-правові документи, праці вітчизняних та зарубіжних науковців з означеної проблематики, дані Державної служби статистики України, емпірична база тощо. Крім того, вони отримали позитивну оцінку наукової спільноти у процесі їх апробації протягом 2014-2017 рр. на 18-ти Міжнародних науково-практичних конференціях.

Наведене вище надає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі М. В. Кучерявої на тему «Оцінка якості фінансової звітності:

методичні підходи та організація» є достатньо обґрунтованими, логічними та достовірними.

4. Наукова новизна та достовірність результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень щодо сутності, критеріїв оцінки якості фінансової звітності підприємств й удосконаленні процесу її проведення.

Безумовно найважливішим науковим результатом даного дослідження є запропонована вперше концепція організації оцінки якості фінансової звітності, яку в процесі дослідження було використано для обґрунтування змін до законодавства та при підготовці організаційних регламентів для підприємств у сфері бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту (с. 78-79).

Важливе наукове значення має удосконалений понятійно-термінологічний апарат бухгалтерського обліку та аудиту, який розвинуто шляхом уточнення трактування поняття «якість фінансової звітності», що базується на дефініціях категорії «якість» та механізмі ідентифікації визначених Концептуальною основою якісних характеристик фінансової звітності (с. 45).

Заслужують на увагу удосконалені автором методичні засади оцінки якості фінансової звітності (с. 48-55), що базуються на положеннях теорії кваліметрії, які стали науковим підґрунтям визначення синтетичного показника якості фінансової звітності підприємства (с. 140-151).

Заслужують на увагу пропозиції автора щодо організації оцінки якості фінансової звітності через ідентифікацію її як відмінного від аудиту завдання з надання впевненості (с. 160-161) та розроблення робочих документів і форм звітування аудитора (с. 166-169, 172, 173-177).

В процесі дослідження дістав подальшого розвитку порядок розкриття результатів оцінки якості фінансової звітності у звіті про управління, що

безумовно створить належні умови посилення іміджевого значення нефінансової звітності (с. 185-191).

Обґрунтованим з наукової і практичної точки зору є розроблений автором механізм зниження інформаційних ризиків користувачів фінансової звітності при оцінці її якості, який базується на застосуванні ризик-орієнтованого підходу (с. 107-118).

Практичну цінність мають розвинуті з врахуванням особливостей як національного законодавства так і МСФЗ пропозиції стосовно побудови в Україні системи моніторингу дотримання вимог нормативно-правових актів у сфері бухгалтерського обліку та звітності підприємствами, що становлять суспільний інтерес (с. 58-65).

Позитивної оцінки заслуговують удосконалені автором наукові підходи до вибору методичного інструментарію оцінки якості фінансової звітності, які базуються на результатах проведеного компаративного аналізу найпоширеніших практик оцінювання якості звітності та використанні методів кількісного та якісного аналізу відповідності звітності встановленим якісним характеристикам (с. 99-101).

5. Значення одержаних результатів для науки і практики.

Проведене М. В. Кучерявою дослідження має як теоретичне, так і прикладне значення, оскільки застосування запропонованих авторських новацій сприяє не лише розвитку базових теоретичних засад оцінки якості фінансової звітності, а й організаційно-методичних аспектів її здійснення, через визначення якісних характеристик фінансової звітності, формування відповідних алгоритмів, порядків, механізмів оцінки її якості.

На макрорівні пропозиції автора були використані Управлінням методології бухгалтерського обліку та нормативного забезпечення аудиторської діяльності Департаменту прогнозування доходів бюджету та методології бухгалтерського обліку Міністерства фінансів України (довідка від 07.12.2018 № 35200-10/340) – в частині рекомендації щодо

врахування змін та удосконалень МСФЗ у Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.

Практична спрямованість дисертаційної роботи також підкріплена довідками про впровадження результатів у діяльність таких суб'єктів господарювання:

ТОВ «Аудиторська фірма «Імона-Аудит» (довідка від 30.11.2018 № 13) – в частині розробки методики бухгалтерського обліку та економічного аналізу довгострокових забезпечень за допомогою методів економіко-математичного моделювання;

ТОВ «Аудиторсько-консалтингова група «Китаєва та партнери» (довідка від 30.11.2018 № 5) – в частині рекомендації щодо внутрішньої оцінки якості фінансової звітності на основі запропонованих організаційно-методичних підходів до формування системи показників через інтеграцію якісних характеристик та чинників, що впливають на неї.

Також пропозиції з удосконалення теоретичні результати дослідження набули застосування в навчальному процесі ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при викладанні дисципліни «Облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами» (довідка від 03.12.2018).

6. Повнота висвітлення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

За результатами дослідження опубліковано 30 наукових праць загальним обсягом 10,01 друк. арк., з яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз; 1 стаття у науковому виданні України, внесеному до міжнародних наукометричних баз; 5 підрозділів у колективних монографіях; 18 тез доповідей та матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Зазначені публікації повною мірою відображають основні результати дисертації.

7. Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень.

Автореферат дисертації за структурою і оформленням відповідає чинним вимогам та повністю відображає сутність та основні положення дисертаційної роботи. У авторефераті розкрито наукові результати дослідження, ступінь новизни розробок, висновки і практичні рекомендації.

8. Зауваження та дискусійні положення дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу і відзначаючи наукову новизну, теоретичну та практичну цінність виконаного дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні положення, які потребують обговорення, зокрема:

1. Автору вдалося досягти суттєвих наукових результатів при визначенні основних передумов та чинників забезпечення якості фінансової звітності на макро- і мікрорівні (с. 56-79). Разом з тим, при розробці даної класифікацій, на нашу думку, не варто було обмежуватися лише однією класифікаційною ознакою – впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Доцільно було б розробити систему розподілення об'єктів забезпечення якості звітності по групах відповідно до інших ознак (наприклад, вектор та інтенсивність впливу, термін дії, здатність до нівелювання, або посилення), розгляд яких надав би дослідженню більшої комплексності.

2. Висновок автора щодо доцільності застосування ризик-орієнтованого підходу в оцінці якості фінансової звітності (с. 125) базується лише на проведеному аналізі діючих нормативно-правових актів та існуючих наукових підходах. Для доведення такого або протилежного висновку необхідно провести розрахунки запропонованого здобувачем алгоритму не лише на основі забезпечень майбутніх витрат та платежів підприємств, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, а й інших статей фінансової звітності різних галузей діяльності.

3. Недостатньо аргументованою є пропозиція М. В. Кучерявої щодо необхідності оприлюднення окремого звіту із надання впевненості щодо

якості фінансової звітності (с. 174). Доцільно було б детальніше дослідити існуючу практику у сфері зазначеного звітування та розглянути можливість включення інформації щодо проведеної оцінки до складу висновка, що складається за результатами проведеного аудиту фінансової звітності.

4. Автором запропоновано підприємствам розкривати результати проведення оцінки впливу внутрішніх чинників на якість облікової інформації у складі звіту про управління (с. 193-194). Вважаємо за доцільне провести більш детальний аналіз існуючої практики нефінансового звітування, зокрема розглянути можливість включення зазначених даних до складу звітності зі сталого розвитку, оскільки однією з передумов стійкого розвитку підприємства та оточуючого його середовища (економічного, екологічного, соціального, інституціонального) є надійність та якість інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень.

5. Доцільно поглибити дослідження ролі, значення та функцій оцінки якості фінансової звітності в системі пруденційного нагляду, що проводиться органами, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг (параграф 3.1).

Водночас зазначені зауваження не знижують загальної значущості та позитивної оцінки дисертаційної роботи М.В. Кучерявої, що являє собою самостійну, цілісну і завершену наукову працю.

Загальний висновок

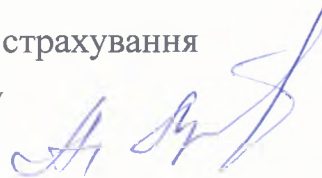
Дисертаційна робота Кучерявої Мар'ї Василівни на тему «Оцінка якості фінансової звітності: методичні підходи та організація», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) є самостійним закінченим науковим дослідженням, має цілісний логічно-послідовний характер, виконана на достатньому науковому рівні, вирізняється актуальністю та новизною, має теоретичну і практичну цінність.

Опубліковані автором праці та автореферат відображають основні положення дисертації.

Дисертаційна робота відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, викладеним в п. п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 27.07.2016 р. № 567, а її автор Кучерява Мар'я Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, аналізу та страхування
Харківського державного університету
харчування та торгівлі

А. С. Крутова

Підпис
свідчується
завідувач кафедри
" 09 20 17 р.

